

Бр. 02-11849
30.10. 2019 год.
СКОПЈЕ

Триглав Осигурување АД, Скопје
Бул.8-ми Септември бр.16
1000 Скопје

Предмет: Забелешки на Предлог Законот за облигационите односи

1. Коментар на член 164 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 164 е дадена дефиниција на штета којашто гласи:

„Штета
Член 164

Штетата е намалувањето на нечиј имот (обична штета), спречувањето на негово зголемување (испуштена корист), повреда на правно заштитените интереси, како и повреда на личните права на оштетениот (нематеријална штета).“

Воведувањето на формулацијата „повреда на правно заштитените интереси“ упатува на широк опсег кој не може точно да се прецизира и како таков може да предизвика негативни последици во толкување, а со тоа и во примена на истиот во пракса.

Актуелното законско решение предвидува прецизно таксативно набројување во насока на дефинирање на поимот штета која прецизност во предлог измените отсуствува и поради истото сметаме дека со предложената нова одредба нема да дојде до подобрување на регулативата, напротив ќе се создаде правна недоумица.

Предлог: Предлагаме во новиот закон да се задржи досегашната одредба што ја дефинира штетата и којашто гласи:

„Член 164

Штетата е намалувањето на нечиј имот (обична штета) и спречувањето на негово зголемување (испуштена корист), како и повреда на личните права (нематеријална штета).“

2. Коментар на член 181 од Предлог Законот за облигационите односи:

Со членот 181 е предвидена одредба со која се регулира претпоставка на постоење причинска врска и гласи:

„Претпоставка на постоење причинска врска
Член 181

За штетата настаната во врска со предмет, подвижен или недвижен, чија што положба, употреба, особина или самото негово постоење претставуваат зголемена опасност од настанување штета за околината (опасен предмет) или дејноста чие што вршење претставува зголемена опасност од настанување штета за околината (опасна дејност), се претпоставува дека потекнува од тој предмет, односно од таа дејност.“

Со новопредложената формулација на оваа одредба не е сеопфатно дефинирана објективната одговорност и во кој случај истатат отсуствува.

Предлог: Предлагаме во новиот закон да се задржи досегашната одредба која што гласи:

„Претпоставка на постоење причинска врска
Член 181

За штетата настаната во врска со предмет, подвижен или недвижен, чија положба, употреба, особина или самото негово постоење претставуваат зголемена опасност од настанување штета за околината (опасен предмет) или дејноста чие вршење претставува зголемена опасност од настанување штета за околината (опасна дејност), се претпоставува дека потекнува од тој предмет, односно таа дејност, освен ако се докаже дека причината е на страната на оштетениот или трето лице, односно настанала поради виша сила.“

3. Коментар на член 188 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во членот 188 е уредена одговорноста за штета причинета на трети лица, но со новата формулација се напуштаат во целост основните начела за надомест на штета врз основа на одговорност односно каузалитетот помеѓу нечие дејствие/пропуштање на дејствие и настанување на штетни последици и во целост се промовира објективната одговорност без претходно исцрпување на субјективната одговорност. Сметаме дека наведената измена ќе придонесе само зголемување на судските спорови помеѓу друштвата за осигурување, а на третите лица можност да го насочат оштетното побарување согласно сопствените желби односно и кон осигурувачот чиј осигурнеик не е одговорен за настанување на штетата.

Исто така, наведената формулација е спротивна и на посточките одредбите од ЗОО кои ја регулираат солидарната одговорност која се применува во случај кога не може да се лоцира субјективната одговорност.

Предлог: Предлагаме во новиот закон да се задржат досегашните одредби коишто ја регулираат одговорноста во случај на несреќа предизвикана со моторни возила во движење коишто гласат:

„Член 188

(1) Во случај на несреќа предизвикана со моторно возило во движење што е причинета со исклучива вина на еден имател, се применуваат правилата за одговорноста врз основа на вина.

(2) Ако постои обострана вина, секој имател одговара за вкупната штета што тие ја претрпеле сразмерно со степенот на својата вина.

(3) Ако нема вина кај ниеден, имателите одговараат еднакво, ако причините за справедливост не бараат нешто друго.

(4) За штетата што ќе ја претрпат трети лица, имателите на моторни возила одговараат солидарно без оглед на својата вина.“

4. Коментар на член 221 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во членот 221 се предвидени одредби со кои се уредува материјалната сатисфакција, но со предложените одредби се остава простор за нејасно толкување, особено со дадената формулација „за другите последици од повредата на личните права“ во ставот 2 се остава простор за дилема за кои други последици од повредата на личните права се мисли, бидејќи истите ќе треба да бидат и предмет на вештачења.

Предлог: Предлагаме во новиот закон да се задржи досегашната одредба којашто гласи:

„Справедлив паричен надоместок

Член 189

(1) Во случај на повреда на личните права судот, ако најде дека тежината на повредата и околностите на случајот го оправдуваат тоа, ќе досуди справедлив паричен надоместок, независно од надоместокот на материјалната штета, како и во нејзино отсуство.

(2) При одлучувањето за барањето за справедлив паричен надоместок судот ќе води сметка за силата и траењето на повредата со која биле предизвикани физички болки, душевни болки и страв, како и за целта за која служи надоместокот, но и за тоа надоместокот да не е во спротивност со стремежите кои не се спојливи со неговата природа и општествената цел.

(3) За повреда на правото на углед и другите лични права на правните лица судот, ако најде дека тежината на повредата и околностите на случајот го оправдуваат тоа, ќе досуди справедлив паричен надоместок, независно од надоместокот на материјалната штета, како и во нејзино отсуство.

(4) Покрај овие правила, во одделни случаи, кога тоа со друг закон поинаку е уредено ќе се применуваат и правилата од тој закон.“

5. Коментар на член 226 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во членот 226 е предвидена одредба која се однесува на „Наследување и отстапување на побарување на надомест на нематеријална штета“ којашто гласи:

„Наследување и отстапување на побарување на надомест на нематеријална штета

Член 226

(1) Побарувањето на надомест на нематеријалната штета преминува врз наследниците само ако е веќе поведена постапка за надомест или надоместот е утврден со писмена спогодба.

(2) Под истите услови, ова побарување може да биде предмет на отстапување, пребивање и извршување.“

Вака поставените одредби оставаат простор да се овозможи со неутврдено побарување за нематеријална штета да располага некој друг иако истото е спротивно на самата природа на личното право и целта за која служи надоместот во случај на повреда на истото.

Предлог: Предлагаме во новиот закон да се задржи досегашната одредба којашто гласи:

„Наследување и отстапување на побарување на надомест на нематеријална штета

Член 193

(1) Побарувањето на надомест на нематеријалната штета преминува врз наследникот само ако е признаено со правосилна одлука или со писмена спогодба.

(2) Под истите услови тоа побарување може да биде предмет на отстапување, пребивање и на принудно извршување.“

6. Коментар на користената формулација „за време од еден месец“ наместо „за време од 30 дена“ во Предлог Законот за облигационите односи

Во актуелниот Закон за облигационите односи во одредбите кои се однесуваат на договорот за осигурување (Глава 30 од член 953 до член 1021) низ целиот текст предвидени се прецизни рокови од 30 дена.

Во одредбите од Предлог законот коишто го уредуваат Договорот за осигурување (Оддел 26 од член 1124 до член 1193) секаде во текстот овие рокови се заменети со формулацијата „за време од еден месец“.

Сметаме дека ваквата формулација не е доволно прецизна и дека би предизвикала конфузија, како и различно толкување и примена во пракса, особено земајќи го во предвид фактот дека сите месеци немаат ист број на денови.

Предлот: Предлагаме во новиот закон да биде задржана досегашната формулација „за време од 30 дена“ како прецизно би се сметале роковите и не би имало простор за различни толкувања.

7. Коментар на член 1124 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1124 е дефиниран помот договор за осигурување, па така предвидено е:

„Со договорот за осигурување договарачот на осигурувањето се обврзува да плати одреден надомест (премија) на осигурувачот а осигурувачот се обврзува, доколку настане осигурениот случај, да му исплати на договарачот на осигурувањето или на некое трето лице одреден паричен износ или да направи нешто друго.“

Предлог: Предложеното дефинирање на договорот за осигурување предлагаме да претрпи мали измени со цел да се усогласи со осигурителната терминологија. Имено, во предложената дефиниција стои дека паричниот износ се исплаќа на „договорувачот на осигурувањето“, што во пракса не е соодветно, бидејќи исплатата се врши кон „осигуреникот“, „корисникот на осигурувањето“ или на „трето лице“.

Предлагаме член 1124 да гласи:

„Со договорот за осигурување договарачот на осигурувањето се обврзува да плати одреден надомест (премија) на осигурувачот, а осигурувачот се обврзува, доколку настане осигурениот случај да му исплати на осигуреникот, на корисникот на осигурувањето или на трето лице одреден паричен износ или да направи нешто друго.“

8. Коментар на член 1128 и член 1129 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во членот 1128 е уредено склучувањето на договорот. Во досегашното решение од Законот беше предвидено во став 1:

„(1) Договорот за осигурување е склучен кога договарачите ќе ја потпишат полисата на осигурување или листата на покривањето.“

Додека во новиот Предлог Законот со став 1 се предвидува:

„(1) Договорот за осигурување е склучен кога ќе се прифати понудата за осигурување.“

Од друга страна, во следниот член, член 1129, којшто ја уредува полисата и листата не покривање е предвиден став 1 којшто гласи:

„(1) Договорот за осигурување е склучен и кога договарачите ќе ја потпишат полисата на осигурување или листата на покритието, освен ако со пропис не е поинаку определено.“

Вака поставените одредби во Предлог законот создаваат дилема за моментот кога се смета договорот за осигурување за склучен, како и за самата форма на договорот за осигурување.

Имено, во пракса само за договорите за осигурување на живот се релевантни одредбите со кои договорот за осигурување се смета за склучен со прифаќањето на понудата за осигурување, додека кај договорите од неживотно осигурување покрај прифаќањето на понудата за осигурување, од особена важност за полноважност на договорот за осигурување е истиот да биде потпишан од страна на договорните страни. Исто така, во членот 1129 се предвидени задолжителните елементи на договорот за осигурување, со што се укажува на неговата формалност, односно дека составен дел на полисата се и потписите на договорните страни.

Доколку остане ставот 1 како што е предложен во член 1128 во одредени постапки ќе се остави можност за различни толкувања за моментот на склучувањето на договорот, како и за потребата од потпишување на договорот за осигурување.

Предлог: Предлагаме склучувањето на договорот наместо во член 1128 став 1 и во член 1129 став 1 да се уреди единствено во член 1128 став 1 и истиот да гласи:

„(1) Договорот за осигурување е склучен кога ќе се прифати понудата за осигурување и кога договарачите ќе ја потпишат полисата на осигурување или листата на покритието.“

Доколку се прифати овој предлог, како би избегнале повторувања предлагаме член 1129 став 1 да се избрише.

Понатаму, во член 1128 се предвидува нов став 4 којшто гласи:

„(4) Во случаите кога со посебен пропис е уредено дека определено лице е должно да склучи договор за осигурување од одговорност, осигурувачот не може да ја одбие понудата.“

Доколку остане ваква одредба во Законот може да предизвика проблеми во работењето на друштвата за осигурување, бидејќи договорите за осигурување едно друштво за осигурување ги склучува согласно своите услови за осигурување и тарифа на премии. Следствено на тоа и понудата на клиентот за да биде прифатена од страна на друштвото за осигурување потребно е да биде во согласност со условите за осигурување од одговорности што се во сила кај осигурувачот. Доколку понудата на клиентот е во согласност со условите и тарифите на осигурувачот нема да има никаков проблем и секој осигурувач би го примил во осигурување клиентот, но во спротивно осигурувачот ќе мора да го одбие клиентот.

Предлог: Согласно горенаведеното предлагаме став 4 да се изостави од текстот на Законот.

9. Коментар на член 1140 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1140 во став 4 е предвидено:

„(4) Во секој случај договорот за осигурување престанува според самото право ако премијата не биде платена во рок од една година од стасувањето.“

Ваква одредба е предвидена и во актуелниот закон и досега беше предмет на различно толкување и примена.

Имено, договорите за осигурување се склучуваат со одредено времетраење и произведуваат дејство во точно одреден период. Доколку договорот за осигурување престане според само право тоа подразбира дека престануваат правата во случај на евентуална штета на осигуруеникот но и обврските кои произлегуваат од тој договор односно обврската за плаќање на премијата. Со ваквата одредба се заштитува должникот од неисполнување на обврската и се создава една непримерна пракса со која идните осигуреници може да ги поттикне да склучуваат договори за осигурување и да не ја плаќаат својата обврска на име премија за осигурување, а истовремено да бидат осигурени и друштвото за осигурување во времетраењето на осигурувањето да го сноси ризикот од настанување на штета. На ваков начин должниците се поттикнуваат на неисполнување на обврските, а се повредуваат и основните одредби и начела на Законот на облигациони односи како што се начелата на совесност и чесност и должноста на исполнување на обврските.

Исто така, потребно е да се земат во предвид и одредбите од Предлог Законот за облигационите односи што ја регулираат застареноста, а особено член 416, коишто предвидуваат дека „Побарувањата на осигурувачот од договорот за осигурување застаруваат за три години.“

Предлог: Предлагаме оваа одредба да биде изоставена од Законот за облигационите односи.

10. Коментар на член 1144 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1144 во став 2 е предвидено:

„(2) Ако тој не ја изврши оваа своја обврска во определеното време, не ги губи правата од договорот, но е должен да му ја надомести на осигурувачот штетата што овој ја претрпел поради тоа.“

Во споредба со досегашната одредба, во новото законско решение додаден е текстот „не ги губи правата од договорот“ и вака поставената одредба би можела да предизвика проблеми во работењето на друштвата за осигурување, од причина што ненавременото пријавување на осигурениот случај може да резултира со неможност да се утврди обврска на осигурувачот за надомест на штета, поради што не е целисходно со закон изрично да биде дефинирано дека осигуреникот не ги губи правата од договорот.

На пример вакви случаи можат да се јават особено кај каско осигурувањата и тоа доколку се побарува по истекот на важноста на договорот за осигурување за штетен настан случен наводно во рамки на покритие ако за штетниот настан не постои пријава во МВР. Доколку остане вака предложената одредба се остава можност сите да можат да користат права од истечени договори за осигурување.

Со оваа одредба уште повеќе се оди на страна на осигуреник и одредбите со кои може да се утврди причина и обем на штета се многу битни да се испочитуваат бидејќи само така може да се утврди пред се дали барањето во конкретниот случај е покриено со осигурување и потоа да се утврди што и како е оштетено.

Предлог: Предлагаме на сила да остане досегашната одредба од законот којашто гласи:

„(2) Ако тој не ја изврши оваа своја обврска во определеното време, должен е да му ја надомести на осигурувачот штетата која би ја имал овој поради тоа.“

11. Коментар на член 1146 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1146 предвиден е став 2 којшто гласи:

„(2) Ако за утврдување на постоењето на обврската на осигурувачот и на нејзиниот износ е потребно извесно време, осигурувачот е должен да го исплати надоместок или сумата определена со договорот во рок што не може да биде подолг од еден месец, сметајќи од денот кога осигурувачот го примил барањето за надомест на штета или во истиот рок да го извести договарачот дека неговото барање не е основано.“

и став 4 којшто гласи:

„(4) Ако осигурувачот не ја исполни својата обврска во наведените рокови, истиот е должен на осигуреникот да му плати казнена камата што тече од денот кога осигурувачот добил известување дека настанал осигурениот случај.“

Сметаме дека овие предложени измени би предизвикале тешкотии во работењето на друштвата за осигурување, а особено би биле на штета на процесот на собирање на докази за настанување на штетен настан.

Определувањето на рок од еден месец во кој осигурувачот е потребно да го исплати надоместот или во спротивно да го извести договарачот дека неговото барање не е основано како формулација не е соодветна првично од причина што со правата од договорот во основа располага осигуреникот па кога не е исто лице осигуреникот и договарачот за одбивање на барањето би требало да се извести осигуреникот.

Исто така, кај договорот за осигурување товарот на докажување за претрпената штета секогаш е на страната на барателот на надомест на штета, па така осигуреникот кој пријавил штетен настан е должен да докаже дека настанал осигурен случај, да ја докаже висината на претрпената штета и да ги досатви сите докази. Осигурувачот, од друга страна, може само да прифати како основано или да одбие како неосновано определено барање, откако ќе биде комплетирано со сите докази.

Имајќи ја во предвид праксата, предвидениот рок од еден месец за осигурувачот да прифати како основано оштетното побарување и да исплата на надоместокот или сумата определена со договорот или во тој рок да го одбие како неосновано многу често не е доволен да се добијат сите потребни докази и да се донесе правилната одлука.

Особено треба да се земат во предвид оштетните побарувања кај следните осигурувања: осигурување од автомобилска одговорност (АО); зелена карта; каско осигурување на моторни возила; осигурување на имот и слично.

На пример, при настанување на штети од автомобилска одговорност, осигурениците обично ги пријавуваат оштетените побарувања веднаш по случување на сообраќајната незгода, меѓутоа комплетирањето на целокупната документација е многу подолг процес. Особено записниците за увид на лице место од МВР или записник од истражен судија најчесто се чекаат од два до три месеци, а истите се неопходни за Друштвото за осигурување да може да одлучува по основот на барањето.

Понатаму, кај каско осигурување на моторни возила, доколку станува збор за кражба на моторни возила неопходен услов за исплата на надоместок за кражба е постоење на потврда издадена од МВР дека во рок од 60 дена од пријавата на кражбата (во МВР) не е пронајдено возилото. Согласно наведеното, без протек на рок од 60 дена од пријавата на кражбата во МВР не може да се утврди постоење на кражба, а со тоа и исплата на надоместок. Исто така, за каско штети настанати во странство, како и за штети по зелена карта, рокот од еден месец е прекраток за да се соберат сите документи, особено ако записникот за увид се изготвува во странство. Кај осигурување на имот, особено кога се работи за поголеми штети настанати од луња, поплави од поголеми размери и слично рокот од 30 дена најчесто не е доволен за да се заврши извидот и процената, како и да се утврди висината на оштетното побарување.

Имајќи го во предвид горенаведеното, се потврдува фактот дека во голем број случаи осигурувачот од објективни причини не може да ги добие сите потребни докази во предвидениот рок од 30 дена, како доследно би ја исполнил својата обврска.

Понатаму, по однос на предложениот став 4 со којшто се предвидува осигурувачот доколку не ја исполни својата обврска во предложените рокови, на осигуреникот да му плати казнена камата што тече од денот кога осигурувачот добил известување дека настанал осигурениот случај смета дека е нецелисходно да постои ваква обврска за осигурувачот бидејќи, како што погоре е објаснето, во голем број на случаи предвидениот рок од 30 дена не е доволен за да се обезбедат сите докази, како би се донела вистинската одлука.

Ваквата формулација не е соодветна и од аспект на фактот што осигурувачот во неможност да ја утврди своја обврска поради недостиг на докази ќе биде принуден да го одбие барањето како неосновано, иако за истото сеуште не постојат услови за утврдување. Ова постапување ќе предизвика и несоодветни промени во статистичките евиденции на Друштвата за осигурување каде најголемиот дел предмети би добиле статус на одбиени, иако во основа станува збор за оштетни барања по кои не е одлучено поради недостиг на докази.

Предложените одредби можат да предизвикаат санкциониран карактер за друштвата за осигурување и во ситуации кога утврдувањето на обврската зависи исклучиво од соработката на барателот на осигурнина/штета или институции (МВР, ОЈО и сл), ќе им овозможи на осигурениците злоупотреба на правото со цел да се стекнат со дополнителна имотна корист (камати кои би ги плаќал осигурувачот), само затоа што барателот не му ја доставува потребната документација или затоа што потребните докази од МВР (полицискиот записник се прибавува во просечен рок од 2 месеци од настанот), ОЈО и останати институции се доставуваат во многу подолг рок од предвидениот со овие одредби, за кој период неправедно осигурувачот би бил обврзан на камати.

Предлог: Предлагаме во член 1146 да останат во важност постоечките одредби од актуелниот Закон за облигационите односи коишто гласат:

„Исплата на надомест или на договорена сума

Член 975

(1) Кога ќе настане осигурен случај, осигурувачот е должен да го исплати надоместот или сумата определена со договорот во договорениот рок кој не може да биде подолг од 14 дена, сметајќи од кога осигурувачот добил известување дека настанал осигурениот случај.

(2) Ако за утврдување на постоењето на обврската на осигурувачот и на нејзиниот износ е потребно извесно време, овој рок почнува да тече од денот кога е утврдено постоењето на неговата обврска и нејзиниот износ.

(3) Ако износот на обврската на осигурувачот не биде утврден во рокот определен во ставот (1) на овој член, осигурувачот е должен на барање од овластеното лице, да го исплати износот на неспорниот дел од својата обврска на име аванс.“

Сметаме дека на ваков начин друштвата за осигурување правилно, навремено и точно ќе ги исполнуваат своите обврски за надомест на штета.

12. Коментар на член 1149 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1149 предвиден е став 5 којшто гласи:

„(5) Кога договорот за задолжително осигурување од одговорност е склучен на определено време, ќе се смета дека по истекот на договорениот рок, тој продолжува, под истите услови, за времето за кое бил склучен, освен ако која било од договорните страни, без одлагање, во писмена форма во вид на приватна исправа не изјави дека не се смета за врзана за договорот, и ако со посебен пропис не е поинаку уредено.“

Сметаме дека оваа одредба исто така би предизвикала големи проблеми во работењето на друштвата за осигурување, како и дека ваквиот начин на поставување на работите е во спротивност со повеќе закони, вклучувајќи го и Законот за заштита на потрошувачи. На ваков начин се ограничува правото на избор, а се предвидува и недоволно дефинирана постапка за непродолжување на важност на договорот за задолжително осигурување, односно не е доволно дефинирана постапката за давање на изјави дека некоја од страните не се смета за врзана за договорот. Дополнително, со оваа одредба се предвидува автоматско обновување на договорот за осигурување под истите услови, што е во спротивност со политиката за пресметување на бонус и малус, особено кај осигурувањето од автоодговорност (АО), согласно која договорите за осигурување за следната година не се идентични со претходната година.

Особено тешкотии би се предизвикале кај полисите за автоодговорност во случај доколку се променат условите за осигурување и/или тарифата за премии во текот на годината, како и доколку се смени сопственикот на возилото.

Предлот: Сметаме дека одредба со ваква содржина не оди во прилог ниту на друштвата за осигурување, ниту на договарачите на осигурување и корисниците на осигурување и предлагаме истата да биде изоставена.

13. Коментар на член 1174 од Предлог Законот за облигационите односи:

Во член 1174 од Предлог Законот за облигационите односи е предвиден став 4 којшто гласи:

„(4) Ако осигурувањето се однесува на случај на смрт на трето лице како последица од несреќен случај (осигурувања од класите на неживотно осигурување), за полноважноста на договорот е доволно постоење на посредно изразена волја на третото лице за склучување на договорот.“

Понатаму во текстот на законот не е дадено објаснување што се смета под „посредно изразена волја“ поради што во пракса може да дојде до различни толкувања и примена.

Предлог: Доколку оваа одредба остане на сила предлагаме да биде дефинирано што се подразбира под посредно изразена волја на третото лице за склучување на договорот“, како би се избегнале различни толкувања.

Триглав Осигурување АД, Скопје
Главен извршен директор
Горѓе Војновиќ, МБА

Извршен директор
Рок Пивк

